

V souvislosti s křenem jsme v minulosti psali zejména o vyhlášeném krajovém křenu malínském, který v sobě harmonicky spojoval typickou křenovou ostrost i příjemnou sladkost a byl pěstován po staletí v Malíně u Kutné Hory (výňatky ze spisku tamního faráře P. Ignáce Patáka jsme přinesli v měsíčníku Bio č. 4 a 5/2011).

Křen, který dobře známe jako zeleninu i léčivku, je starým kulturním druhem a na jeho rozšíření se významně podíleli Slované. Křen znamená vlastně kořen a naše slovo *křen* nalezneme v mnoha slovanských jazycích:

česky **křen**

slovensky **chren**

polsky **chrzan**

ukrajinsky **chrin**

bulharsky **chren, chran**

rusky **chren**

slovinsky **hren....**

Jazykový poutník KŘEN

Toto pojmenování však proniklo z východních oblastí nejen do Evropy střední, ale i dále na západ. V německy mluvících oblastech je známo pro křen více jmen. V Rakousku a jižním Německu je znám jako *Kren, Krean, Krän, Krenn, Kreen*, tedy zde všude zaznívá naše známé křen. Je samozřejmě také v odvozených slovech, například to byly známé „*Krenweiber*“ – křenové babky (či též křenařky), které prodávaly na podzim křen podél cest.

V retorománské oblasti Graubündenu ve Švýcarsku je zaznamenáno pro křen označení *cregn*. Ve francouzštině byla známa pojmenování křenu: *Cran, Cram* (ale i *Cranson rustique* či *Cranson de Bretagne*). Tedy z dalekých ruských končin na východě doputoval až k západnímu pobřeží Evropy!

U francouzských pojmenování pro křen se ostatně můžeme i chvíli pozastavit. Pojmenování *Cran*, dříve používané zahradníky, je asi nejstarší, protože přišlo přes staroněmecké *Kren* či *Krean*, a to z původního křen. Jiné francouzské pojmenování křenu – *Moutarde des Allemands*, tedy hořčice Němců, má snad původ v dobách, kdy byl křen běžně používán v Německu, zatímco západní země dávaly přednost hořčici.

Název *Radis de cheval*, tedy koňská ředkev, by mohl být přímým překladem z angličtiny – *horseradish*, ale mohl by to být souběžný výraz přímo francouzský, protože se taky říká *remède de cheval* = koňský lék, pro velmi silný lék, ostatně i v češtině dobře známá „koňská dávka“. *Mérédic* (ve Francii) i *mérédi* apod. (v západním Švýcarsku) jsou převodem z moderního německého *Meerrettich*. ➡

...KŘEN

Toto německé slovo nemá jednotný výklad. Na první pohled snadno přeložitelná mořská ředkev od *Meer* – moře a *Rettich* – ředkev je však jinde odvozeno od *Merrettich*, z *meri-raetich* tedy bažinová ředkev (meri – bažina), protože křen, jak známo, má rád vodu. Jindy zas slovo *Meer* údajně jen ukazuje na cizí původ rostliny.

Další německá verze *Päperwurz* je vlastně *Pfefferwurz*, tedy pepřový kořen, odkazující na ostrou křenovou chuť. Ke kořeni se vrací i v současnosti používaný francouzský pojem *Raifort* – z *rais fors*, *racine forte*, což je kořen silný, ve smyslu ostrý, pálivý, to z latiny *radix fortis*. Popisný pojem ostrého kořene zde tak snad oslovil více lidí než cizí a nesrozumitelný „křen“. Na to by ukazovalo rozšíření do jiných jazyků, třeba portugalsky *raiz forte*... (pd)

Květy divoce rostoucího křenu